

Kirjanduslikust sõ

Hinge värelus, meeletu iha puhtuse ja absoluutse täiusse järele – see on täna õhtul Estonias esietenduva «Tuleingli» teema, ütles balleti libretist ja koreograaf Mai Murdmaa.

TAMBET KAUGEMA

Kuuldavasti on «Tuleingli» idee kumisenud teie peas juba kaua. Kui kaua ning kas sel inglil oli ooteseisundis ka mingi konkreetne nägu peas?

Ilmselt oli see idee pikka aega lihtsalt kõrvale pandud. Ideed nii tekivadki, et avastad: see on hea balleti-teema, sellest võiks midagi teha. Mõistagi peab selle teemaga mingisugune kontakt ka olema – kas paeluv tüübistik või midagi muud.

Varem ma «Tuleinglile» mingit lahendust ei leidnud. Olen mitu korda vaadanud Sergei Prokofjevi samanimelist ooperit, kuid mul pole tulnud päris seda tunnet, et tahaksin seda teha.

Olete öelnud, et Aleksandr Skrjabin pole kaugeltki teie lemmikhelilooja. Järelilikult oli see puhtratsionaalne otsus, et tarvitate «Tuleingli» lavastuses tema heliteoseid?

Isegi ei mäleta, kuidas see Skrjabini-idee mulle pähe turgas. Hakkasin põhjalikumalt kuulama tema klaveriloomingut, tema sonaate, ning leidsin, et «Tuleingli» teema on väga Skrjabini-pärane: vajadus pääseda välja reaalsusest; iha pürgida mujale, mingi täiusliku vaimuse poole.

See pürgimus on tema filosoofilistes traktaatides – nii palju, kui tal neid üldse on –, eriti aga luules. Sama eksalteeritus on Skrjabini muusikas. Rääkimata tule-teemast, millel on tema loomingus tähtis koht. Korraga hakkasin nägema, et need kaks asja – teema ja muusika – kontakteeruvad omavahel.

Lavastuse muusika on fragmentaarne, koosneb üksikutest

heliteostest, ning ma otsisin moodust, kuidas neid mingiks tervikuks liita. Skrjabin tegeles müsteeriumidega, ka tema ajastu oli müstilist laadi, sümbolism ja kõik muu – nii tekkiski mul idee kasutada selle lavastuse puhul müsteeriumi-laadset vormi.

Täna esietenduv «Tuleingel» on üpris tavapäratu ballett. Orkestrit te ei tarvita, muusikalise osa eest hoolitsevad pianistid Anneli Tohver ja Aldis Liepins ning vokaalsolist Leili Tammel. Lisaks laulavad rõdult Eesti Poistekoori poisid. Balleti kohta on tekstil selles lavastuses samuti tava-tult suur roll. On sellel kõigel mingi sõnades väljendatav põhjus?

Leidsin, et tekst on selles lavastuses vajalik. Nüüdisaja tantus kasutatakse üsna sageli teksti ning ka mulle see väga meeldib, kui tekst on omal kohal ja õigesti kasutatud. Teksti olen varem vaid ühes oma lavastuses tarvitanud, see oli «Don Juani mäng».

Arvan, et kõik need nimetatud võtted on lihtsalt osa lahendusest, mille kasuks otsustasin. Näiteks rõdult lauldav Agnus Dei. Ma ei tahtnud lavastuse lõpus minna päris kloostri õhus-tikku ja nii arvasingi, et Agnus Dei poiste puhaste hääle esituses on dramaturgiliselt vast kõige täpsem lahendus.

Kas «Tuleingli» teema on ka teie isikule mingil määral lähedane?

Võibolla kunagi ehk oli, aga praeguseks olen sellest juba distantseerunud. Teatud eas on «Tuleingli» heitlus kindlasti ka minust läbi käinud, nagu see enamuse inimestega noorena juhtub, nüüd aga olen leidnud tasakaalu.

Seepärast tõingi lavale lihtsa talunaise kuju, kes elab täielikus harmoonias, leppides sellega, mida jumal on loonud. Seda rolli laulab Leili Tammel. Olen viimasel ajal palju maal elanud ja

«TULEINGLI» SÜNOPSIS

Renatat hakkab lapsepõlves külastama ingel, kes nimetas ennast Medielliiks. Kui Renatal täitus 13. eluaasta, tahtis aadlineiu tema kui mehega armastust jagada. Ingel aga vihastas ja lendas tulekerana ära. Sellest ajast otsib Renata kõikjalt oma Tuleinglit. Omakasupüüdmatu aadlik Ruprecht otsustab teda tema rännakutel saata ja kaitsta. Renat näeb krahv Heinrichi, kes tema kujutluses samastub Tuleingliga. Krahv lükkab neiu armastuse tagasi. Renata püüab kloostris hinge-rahu tagasi saada, kuid selline askees toob kaasa sisemise rahunemise, mis muundub põlenguks. Tuleleekides ühineb Renata Tuleingliga ja sureb Ruprecht'i kätel.

Ituvusest vaba «Tuleingel»

Mai Murdmaa lähtealuseks olid Brjussovi romaan ja Skrjabini muusika.

näib, et ka minu aspekt on praegu vaatlev. Lihtne maaharmoonia tundub heaks vastanduseks sellisele natuke hüsteerilistele ning isegi haiglaslikele pürgimustele. Need kaks vastanduvat tasandit ongi lavastuses olulised.

Aga «Tuleingli» teema on väga huvitav: niisugune hinge värelus, meeletu iha puhtuse ja absoluutse täiuse järele on mõistagi võluv.

Nii Brjussov kui ka Skrjabin on endast kirjasõna maha jätanud. Kui mahukas oli eeltöö, enne kui «Tuleinglit» lavastama asusite?

Brjussovi kallal ma suurt eel-tööd ei teinud. Muidugi ma lugesin teda, aga siis unustasin ka kohe ära. Lugesin «Tuleingli» läbi ning hakkasin selle mulje põhjal tegema. See pole kirjan-dusteose töötlus või ümberpa-nek tantsukeelde. Lugesin ka Skrjabinit – nii palju, kui ta on üldse kirjutanud –, aga ta oli muidugi keskpärane poeet.

Varasemate tööde põhjal olen kogenud, et kui lavastades teed paralleelselt tööd ka kirjan-dusteosega, jääd sellest liiga sõl-tuvusse ning tulemus on hirmus literatuurne. Sa ei ole lavastades lihtsalt vaba.

Septembrikuu alguses hävisid Estonia tulekahjus «Tuleingli» dekoratsioonid, mille valmis-meisterdamisele oli kulunud poolteist kuud. Kas see oli ainus auk, mille kahjutuli kõr-vetas «Tuleingli» lavastusse?

Tulekahju tõsisemad tagajär-jed olid dekoratsioonide hävi-mine ning põlengule järgnenud kiirustamine, saime teha vähem lavaproove. Ja kindlasti mõjus see ka psühholoogiliselt, kogu trupp oli šokis.

Kale Kõrb ja Viesturs Jansons on Murdmaa-tüüpi tantsijad: Iisaks plastilisele kehale on neil ka võime tungida tegelaskuju psühho-looglasse.